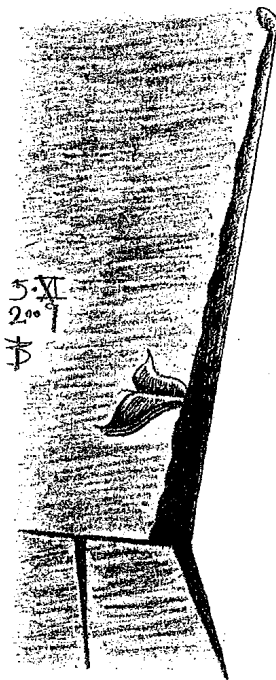

La lectura ideal

MANUEL BAIXAULI

A punt d'eixir de casa, davant la meua biblioteca, em pregunto: quin llibre m'enduc? Quina pot ser la lectura ideal, no per al moment en què tinga temps i tranquil·litat i comoditat per a llegir, sinó per a dur-la dins la cartera quan vaig a la faena, o a cal perruquer, o a cal metge, o quan viatge, i sé que tindrè un quant temps mort, d'espera. Quina és la lectura ideal per als entreactes de la vida moderna, apressada? De primer, comprenc quina no pot ser: els llibres llargs i pesats, que demanen butaca, molta concentració i una quantitat de temps impossible en aquestes circumstàncies. No, quan vaig pel món no m'emporte la *Biblia*, ni l'*Odissea*, ni *Guerra i pau*, ni *A la recerca del temps perdut*; obres, d'altra banda, fascinants. A més —i no cal menystenir-ho—, el seu físic excessiu ja me'ls descarta. Quina lectura, doncs? Relats? Permet, un trajecte en metro, llegir sencer

un conte de Txèkhov? Perquè, la situació ideal seria començar i acabar el que llegim, car tota interrupció en debilita l'efecte. Relats... Potser, però, ja que hi som, preferisc els microcontes. Hi tinc inclinació. El microconte, sense descripcions i amb escassos personatges, pot ser la lectura perfecta d'aquells intervals. Però, i el teatre? Històries i conflictes que van al gra, amb diàlegs només, ràpids de llegir. Un esquetx de Pinter, per exemple, cap en qualsevol espera. I dóna per a molt: després, mentre t'empasten el queixal o t'eixuguen la cabellera, pots continuar rumiant-lo. I què en podem dir, de la poesia? Ara sí, no hi ha dubte. Podem llegir poemes excel·lents en pocs minuts, i dotar de transcendència qualsevol instant, aparentment trivial, del dia. Un llibre de poesia no pesa gens, ocupa poc en la cartera i ompli la ment. Lectura ideal! I què podem dir, també, dels assajos breus? Els articles de diari

—com ara aquest—, no són una bona lectura per a enriquir l'espera? Un recull d'articles o... Millor encara: un dietari! Els dietaris, dividits en fragments curts, independents, que corresponen a cada dia, ens poden oferir, combinat, tot el que esmente: assaig, narració, poesia, diàlegs... I aforismes! Gènere fascinant, que, com una píndola, cap en qualsevol moment del dia. Un llibre d'aforismes a la butxaca t'arma contra qualsevol pèrdua imprevista de temps. Hi ha cua al forn: tres, quatre, cinc aforismes; el cafè encara crema, sis, set, huit aforismes. Etcètera. Massa i tot, que tenim per a llegir. Quin és el millor gènere? Difícil respondre; depèn de l'individu. Observem, doncs, els individus; examinem els qui ens envolten mentre viatgem o esperem.

Fet l'examen, vet ací la conclusió: ningú llig, ni al tren, ni a la sala d'espera, ni al cafè, res del que jo considere ideal. Ni relats, ni microcontes, ni teatre, ni poesia, ni assaigs breus, ni dietaris, ni, tampoc, aforismes. La gent llig, només, novel·les gruixudes, pesades, de més de cinc-centes planes, amb una caterva de personatges i sovint escrites —en la meua modesta opinió— amb els peus. Un misteri.

FEBLESA DE CARÀCTER

Un dia, trobant-me dormint com he dormit tantes i tantes vegades, va despertar-me un soroll que venia del meu despatx.

-Ja hi som! -vaig dir-me-. És el lladre.

Fi, caminant de puntetes, vaig guanyar la distància que em separava del lloc on algú m'espoliava. Allí hi havia un senyor desconegut, amb un sac, que triava aquelles de les meves coses que li feien més goig i les amuntegava en una pila.

-Ep! Parlem-ne... -li vaig dir.

Ell es va girar sense sobresalt ni sorpresa, em va mirar de cap a peus i respongué:

-No cal. Jo us guanyo. Així, calculant-ho a ull, peso uns vint quilograms més que vos. Aquest avantatge natural m'estalvia tota mena d'explicacions. Porteu armes?

-No.

-Raó de més.

I procedí a omplir el sac amb els meus béns, fent com si m'ignorés. Jo, com és de bona llei, no m'hi vaig pas resignar:

-Però, home, això no és qüestió de força. Hi ha la moral, m'enteneu? Sense principis no anireu enlloc i tot-hom us mirarà de cua d'ull...

-La moral! -digué-. És el pes més inútil que pot carregar un home.

I, posant-se seriós de sobre, em preguntà:

-Que hi creieu de debò, en la moral?

-I tant. Mare de Déu, i tant!

Va rebre aquesta afirmació de la meva fe amb una gran contrarietat. Abandonà la seva feina, m'agafà pel braç i em convidà a seure al costat seu en un sofà.

I em dirigí les següents paraules:

-Mireu: em feu una mica de llàstima i vull que rebeu l'ajut de la meva experiència.

"Jo, temps passats, també em refiava de la moral. Era casat, tenia un fill, i un amic del cor, i un negoci. M'havia guanyat la fama d'ésser l'home més bo del barri i, per tant, també el més taujà. El meu confessor quan em veia ja tremolava, perquè la meva consciència neta no li donava ocasió de lluïment.

"Que poc divertit que sou!", solia dir-me, i, per poders, em beneïa.

"De vegades, el meu tedi m'esgarriava, però la pau de la meua llar, el bon nom de la família i la netedat de costums em feien companyia. "Aguanta't, noi, aguanta't -em deia-. Tot això tindrà el seu premi."

"I sabeu quin va ésser el premi? Ara us ho explicaré: un dia el meu fill, que acabava de fer catorze anys, va fugir amb la minyona. Esverat, vaig anar a cercar la meua dona per compartir la pena amb ella, i només vaig trobar una carta seva en la qual m'explicava que, cansada del meu ensopiment, se n'anava a viure amb un senyor del tercer pis, que ell sí que era simpàtic i sabia viure.

"Desfet, vaig decidir submergir-me en el negoci i al cap d'un parell de dies m'assabentava que el meu amic del cor, valent-se d'una maniobra comercial, me l'havia pres.

"Només em quedava el confessor. Vaig explicar-li el que em passava i sense pensar-s'hi gens em digué que tota la culpa era meua i em va posar una penitència d'aquelles que et deixen baldat.

"I el bon nom que tenia pel barri? Ja us ho diré: quan jo passava pel ca-

rrer, la gent es girava a mirar-me i reia.

"Com podeu comprendre, era un bon moment per a fer balanç de la meua vida i trobar que, fins aleshores, havia errat. No es pot anar contracorrent, i si hi vas en pagues les conseqüències. Això quedava tan clar que vaig decidir canviar de vida.

"Ara trobo que faig el que vull sense noses de consciència i tothom troba que estic tan bé. Les dones em sol·liciten, els coneguts proclamen la meua simpatia i els veïns, quan els vaga, diuen entre ells: "Ja ho veus, tan ase que semblava i encara farà carrera!"

"Això és tot. Si us pot servir d'alguna cosa, aquí ho teniu."

-Vinc amb vos! -vaig dir-li-. Em sabia molt de greu ésser víctima d'una decisió tardana.

L'endemà els diaris publicaven la següent notícia:

"Ahir de bon matí, els lladres entraren en un pis de l'avinguda Oriental. Entre altres objectes de valor, hom troba a faltar l'amo de la casa, ja que ningú no sap donar raó del senyor Calders, ciutadà honorable i contribuent de bons costums."

1941

PERE CALDERS

Valenciana, SA de prosa

Fa poc, en el número 45 de *Caràcters*, Marc Romera, en parlar dels impulsos i les aportacions dels nous narradors catalans, ho feia sense trepitjar-se els dits i no establia barreres temporals fixes. Partia de dos estadis, el format pels escriptors joves ja madurats (incloïa des de Puntí, Sala, Moliner i Albert Sánchez Piñol fins a Sebastià Alzamora, Francesc Serés i Pere Guixà) i el compost per narradors més recents (on anomenava, entre altres, Najat El Hachmi, Lúcia Ramis, Edgar Cantero, Melcion Comes, Martí Sales i Joan Miquel Oliver). Bé, doncs jo també, per tractar la narrativa valenciana d'ara, m'arreceraré en l'ambigüitat i, si molt convé, l'eixamplaré, perquè l'objectiu d'aquest article encara és més problemàtic per la raó de tallar la narrativa en català en pedaçs i pel simple fet que al País Valencià voler fixar fornades d'autors encara és un pèl, o dos, més embolicat. Darrerament, corre la brama pels blogs que l'aixeta de narradors va en camí d'exhaurir-se per la calamitosa etapa històrica en què viuen les terres valencianes; opinió que ha sigut contestada per una onada d'optimisme arran de l'aparició d'un escriptor jove amb un cert pedigrí mediàtic, com és el cas del músic Xavier Sarrià, del premi atorgat a Xavier Aliaga i del fet que Manuel Baixauli ha provocat un gran efecte amb *L'home manuscrit*, un llibre amb el mètode de boca a orella que ja va, si no vaig errat de comptes, per la sisena edició. El que escriu aquestes ratlles serà més modest, no farà cas ni als uns ni als altres, i es limitarà a jugar amb el que hi ha. Això sí, cal constatar que des de fa temps al País Valencià pocs narradors sorgeixen amb una edat primerenca, ho fan més aviat amb certa maduresa.

A part dels noms indiscutibles de Ferran Torrent i Joan F. Mira, els narradors que es troben ara en un punt dolç són els nascuts en les primeres passes dels seixanta del segle passat. Crec que poca gent posarà en dubte que autors com Baixauli, Martí Domínguez i Vicent Usó posseeixen universos narratius amb forta personalitat, i caldria afegir-hi Francesc Bodí i Esperança Camps.

Una bona part dels autors que s'han donat a conèixer en el nou mil·lenni han nascut en la segona part de la dècada dels seixanta i en la dècada següent. El primer tram el conformen Joan Garí, Urbà Lozano, Carles

Bellver, Albert Garcia Pascual, Carles Cortés, Silvestre Vilaplana i Gemma Pascual. Al segon trobem Salvador Company, Xavier Aliaga, Juli Capilla, Josep Martínez Sanchis, Liris Picó, Anna Rúbio i Fandos, Rafael Claver Fos, Francesc Gisbert, Jordi Colonques, Xavier Sarrià, Francesc Bononad, Maria Torres i Palau i Marc Pallarès. Seria injust no esmentar la literatura orientada als joves on, a banda d'alguns noms citats, cal tenir presents autors com ara Lluís Miret, Ximo Cerdà i Manuel Matoses. Ja sé que la llista és extensa, però convé remarcar l'existència d'un nom considerable d'autors, d'ambició i objectius molt variable, capficats en dir la seua, tot i haver unes circumstàncies adverses, fet que motiva que autors que no se situen en les primeres línies han de recórrer a les noves tecnologies o a l'autoedició per tal de fer públiques les seues obres.

Avui en dia no es fàcil trobar grups generacionals que defensen uns objectius i una voluntat estètica enfrontada obertament als pares literaris, però es poden detectar unes ànsies i unes orientacions en la narrativa que es produeix ara al País Valencià i que, d'entrada, les podem sintetitzar en quatre punts. En els darrers anys ha sorgit la necessitat de tocar, i si convé amb fermesa, els maldecaps que afecten la societat actual. I se'n porta la palma el tema de l'especulació urbanística, i, en general, tot allò que esdevé un dissolvent del paisatge i d'un rostre històric i cultural determinat del país, mentre el discurs oficial crea un país de xauxa paral·lel a la depredació. Hi ha una veritable obsessió per assenyalar el deliri d'uns sectors que, per tal de munyir beneficis ràpids, no els importa assolar el propi hàbitat. Entre les aproximacions de Ferran Torrent i Joan F. Mira han volgut dir-ne alguna cosa Francesc Bodí, Joan Garí, Salvador Company i Francesc Gisbert. En la línia més política destaca l'encert de *Si no ho dic, rebente* de Xavier Aliaga, qui amb un filtre burlesc i gro-

tesc tracta el naufragi de l'ensenyament públic i la imposició de la llei de l'imperi del ciment en els ajuntaments. La literatura que es mou en aquestes coordenades explota una perspectiva realista, encara que no sempre siga així. En seria el cas de *Silenci de plom*, on Salvador Company —un dels autors més ambiciosos i consistents— integra aquesta temàtica enmig d'una intenció estilística i de reflexió metaliterària que té com a punt d'atracció un microcosmos i una mena d'Houdini literari entestat a crear una aura enigmàtica al voltant de la seua identitat. També juga a l'equívoc, per bé que sense moure's d'uns referents més versemblants, el Francesc Bodí de *Soroll de la resta*.

Un altre imant temàtic és la memòria històrica, la recreació de la guerra, la postguerra i l'exili (Francesc Gisbert i Marc Pallarès), on potser destaca per ser innovador l'enfocament de veure'n els seus efectes des del present (Joan Garí i Salvador Company).

La mirada global de les coses que marca la informació actual és perceptible en autors joves. Així, Xavier Sarrià en els relats *Històries del paradís*, escrit en un estil directe però sense adoctrinar, ofereix una mirada política sobre la injustícia social, la violència i la pobresa a escala internacional. La petjada de la cultura de masses és total en l'obra de Maria Torres i Palau, composta per monòlegs trenats segons la mirada d'actors cinematogràfics o de personatges de cel·luloide. La concepció del llibre en forma de ventall, de galeria de personatges lligats per un motiu, també la contemplem en la catalogació de caràcters de dona que configura *Femení singular* d'Urbà Lozano.

La preocupació per les relacions entre cultures i el maltractament a les dones són els fonaments del darrer llibre de Carles Cortés, qui conrea una literatura de personatges. Un camí semblant segueix Liris Picó, que s'ha centrat en l'educació femenina, la maternitat i els conflictes de parella.

Un segon eix el formaven la voluntat estètica i la construcció d'artefactes imaginatius. L'obra més emblemàtica en aquest moment és la de Manuel Baixauli, que confecciona personatges obsedits a crear universos propis i explora l'irreal i l'estupefacció com a ingredients de la vida humana. Una literatura on el toc de pedra és més la

intenció estètica que no la versemblança també la practiquen Vicent Usó i Salvador Company. La preocupació formal dels narradors du a calçar les trames amb gèneres distints. Així, Baixauli dialoga amb l'assaig i el teatre; Company amb la ciència-ficció i l'exegesi literària; Lozano amb el guió cinematogràfic, els mecanismes del gènere policíac i el relat breu; i Bonnad proposa una experimentació que mobilitza el diàleg amb altres llenguatges artístics i l'acoblament dels gèneres.

La voluntat d'explorar altres àmbits domina *L'home de Melbourne* de Juli Capilla, que beu de la ciència-ficció i s'alimenta de la intriga per reflexionar sobre la identitat i la clonació, la llibertat i el control. La literatura fantàstica té un pes definitori en els relats de Carles Bellver, que també s'ha submergit en un terreny pròxim: la folia.

La realitat valenciana preocupa, però hi ha el temor que l'atmosfera local asfixie la ficció i, per aquest motiu, els novel·listes fan l'esforç d'enavegar-se en altres geografies, i, precisament en aquesta aventura, Francesc Bodí acon-

segueix amb la màgia d'*Havanera*, el seu millor llibre.

Un dels dramas de la narrativa en català és atraure lectors i alguns ho resolen per la via del gènere i una escriptura correcta, cisellada amb ofici i sense perdre de vista els camins més o menys convencionals. Així, posem per cas, Silvestre Vilaplana convertí en una ocasió la vida i l'obra de Joanot Martorell en una trama d'aventures i en una altra mira d'imitar la recepta del complot històric amenitzat amb la traca de simbologies i profecies religioses. Una altra opció que s'ha fet servir, i no seria d'estranyar que cada vegada es fera més, és el *psicotriller* o la carn de psiquiatria.

Finalment, cal apuntar que l'humor i la ironia han temptat bastant els narradors en els darrers anys. Urbà Lozano ha trobat una fórmula encertada en *Plagis*, on gràcies a una estructura afortunada i una trama de creuaments i paral·lelismes tira endavant una novel·la divertida on retrata diverses generacions. En aquesta tònica trobem, amb un to pujat de graus, una tirada a narrar el desfici o des-

del desfici com la que practiquen Claver i Colomques.

En la narrativa valenciana podem plantejar tots els problemes que vulguem, i uns quants més, i un n'és la recerca d'estratagemes per captar lectors sense perdre la dignitat narrativa, perquè així, sense trames potents, tampoc els llibres no trauen el cap en el mercat tan rebolicat del llibre en català. Però per als narradors que no viuen de la tirania dels tiratges, la gens bucòlica situació valenciana pot fins i tot engrescar-los a apostar per jugades singulars. I el resultat de tot plegat és que a hores d'ara els prosistes tenen un domini de l'idioma i de l'ofici que els permet fer-lo ballar al ritme que els convé, amb flexibilitat i sense vergonya, si cal, i els facilita la incursió per àmbits de tota mena i condició. I d'aquesta manera poden fer sonar la corda greu de la literatura sense perdre el compàs i el ritme per tal que el lector gaudisca de la lectura. En aquesta ruta s'ha avançat bastant. Si no perdem de vista que es movem en un cercle reduït, la cosa no està gens malament.

Francesc Calafat

Revista Quàters n.º 47
(Abril 2009)

Mètode

60

VERSIO SENSE CENSURAR

CHARLES DARWIN
AUTOBIOGRAFIA

1a EDICIÓ EN CATALÀ

Núm. 60 (Hivern 2008/09)
Darwiniana: en el segon centenari del naixement de Charles Darwin
Monogràfic coordinat per Martí Domínguez

La revista de referència de la Xarxa Vives d'universitats

Subscriu-te ara a Mètode i podràs rebre com a regal de benvinguda l'*Autobiografia* de Charles Darwin, per primera vegada traduïda al català i sense censurar. Si ho prefereixes, pots triar qualsevol dels altres títols de la col·lecció MONOGRAFIES MÈTODE: Albert Einstein, *El seu segle i la seua ciència* o *Els nostres naturalistes*, el DVD amb els 50 primers números de Mètode o la samarreta dissenyada per Artur Heras amb el lema «Cultivar la ciència».

SUBSCRIPCIONS: Servei de Publicacions de la Universitat de València, Carrer Arts Gràfiques 13. Tel.: 96 386 45 61. València 46010.
Preu Subscripció anual 2009 (4 números l'any): 25€ per a Espanya, 40€ per a l'estranger.

www.metode.cat

Les adaptacions cinematogràfiques de la literatura catalana: una panoràmica i un final quasi feliç

Des dels seus inicis, allà pel 1895, el cinema ha mantingut amb la literatura una relació de sana promiscuitat. En un primer moment, l'atracció de fira que aleshores era el cinema acudí a la venerable tradició literària en busca del prestigi que els intel·lectuals li negaven. Els anomenats «Films d'Art» s'inspiraren en les novel·les i peces teatrals d'èxit del moment. Així fou a tots els països occidentals on el cinema arrela, i els territoris catalanoparlants no en foren una excepció. D'ençà que Fructuós Gelabert adaptà el 1907 *Terra baixa*, d'Àngel Guimerà, la nòmina de les adaptacions cinematogràfiques de la literatura catalana no ha deixat de créixer, i a hores d'ara constitueix un corpus extens i ben interessant. I això resulta especialment meritori si tenim en compte els problemes que l'audiovisual català ha hagut d'arrossegar al llarg de la seua història. Hem de considerar que les adaptacions d'obres literàries va unida a la conformació d'un cinema nacional, capaç de vehicular un model identitari, i que en el cas català, com en el d'altres cultures minoritzades, aquesta articulació resulta problemàtica, tant per raons econòmiques com polítiques: si bé la literatura catalana contemporània ha reeixit en la creació d'una institució literària nacional, el cinema català està encara molt lluny d'haver-ho aconseguit. Les lleis del mercat resulten, en aquest cas, determinants. I tampoc hi hem de menystenir els condicionats polítics. Pensem que durant la dictadura franquista el cinema en català estava absolutament prohibit. Era un indicatiu de normalitat massa evident perquè la censura el poguera permetre. I si alguna obra de la literatura catalana s'hi adaptà, es féu amb afany d'assimilar-la a l'espanyola. És el cas de *La ferida lluminosa* de Josep M. de Sagarra —*La herida luminosa* (Tulio Demichelli, 1956)—. No serà fins a les acaballes del franquisme que les coses començaren a canviar. De manera paral·lela a la relativa permissivitat mostrada vers les emissions radiofòniques

o amb la Nova Cançó, començaren a adaptar-se obres catalanes, com ara *Laia*, de Salvador Espriu (Vicent Lluch, 1970) o les novel·les de Manuel de Pedrolo *Joc brut* (Juan Antonio Bardem, 1975) o *La resposta* (Josep M. Forn, 1976). Amb la consolidació democràtica arribaren els ajuts institucionals del Ministerio de Cultura, i així, amb una lloable voluntat pedagògica, passaren al cel·luloide —o a la televisió— obres com *La colmena*, de Camilo José Cela, o *La plaça del diamant*. Aquesta darrera, adaptada brillantment per Francesc Betriu el 1981, s'emeté primer en televisió en quatre capítols, i passà després a les sales comercials en una versió reduïda. L'èxit de crítica i públic de l'adaptació de la novel·la de Rodoreda animà els productors a provar sort amb una altra gran novel·la de postguerra, *Bearn o la sala de les nines*, de Llorenç Villalonga, duta a terme de manera solvent per Jaime Chavarri el 1983. En els anys següents se succeïren les adaptacions d'altres novel·les del segle XX, tot configurant una galeria de pel·lícules d'època: *Laura a la ciutat dels sants*, de Miquel Llor (Gonzalo Herralde, 1987); *La punyalada*, de Marià Vayreda (Jordi Grau, 1989); *Solitud*, de Víctor Català (Romà Guardiet, 1990), i *La febre d'or*, de Narcís Oller (Gonzalo Herralde, 1992). El gènere negre també s'hi va fer el seu racó, i després de les adaptacions ja esmentades de Pedrolo i de la de Jaume Fuster —*De mica en mica s'omple la pica* (Carles Benpar, 1983)—, li tocà el torn a Ferran Torrent, de qui s'han adaptat tres novel·les policiaques: *Un negre amb un saxo* (Francesc Bellmunt, 1988); *L'illa de l'holandès* (Sigfrid Monleon, 2000), i *La vida en l'abisme* (Ventura Pons, 2006). A les quals hem d'afegir l'entranyable *Gràcies per la propina* (Francesc Bellmunt, 1997). També la literatura medieval juga el seu paper en aquesta història, i dissortadament no és massa lluit, perquè la versió que Vicente Aranda perpetrà el 2006 del *Tirant lo*

blanc resultà absolutament fallida. És, però, la literatura actual la més adaptada pel cinema dels nostres dies, i ací hi ha un director que destaca de manera incontestable. Ens referim, és clar, a Ventura Pons, que des que el 1994 adaptà brillantment *El perquè de tot plegat* de Quim Monzó, ha seguit un ritme gairebé anual de films basats en autors catalans, amb especial preferència pels dramaturgs —Josep M. Benet i Jornet, Sergi Belbel o Lluïsa Cunillé—. També els relats de Lluís Anton Baulenas i Jordi Puntí han estat objecte de les seues preferències. D'altres homes de teatre duts recentment al cinema han estat Jordi Sánchez i Joel Joan, així com *Dones*, d'Isabel Clara Simó (Judith Colell, 2000). Voldríem acabar aquesta apressada i incompleta panoràmica amb dos exemples de cinema d'autor. L'any 1991 el jove Marc Recha adaptava sorprenentment *Oceanografia del tedi* d'Eugeni d'Ors, i el 2000 Agustí Villaronga feia el mateix amb la colpidora *El mar*, de Blai Bonet. Però aquesta història resultaria incompleta si no li dedicàrem un espai a TV3. No cal dir que la ficció televisiva ha jugat un paper fonamental en la creació d'un imaginari nacional, tot salvant els problemes que arrossega el cinema. Hi han col·laborat les adaptacions d'obres emblemàtiques, com ara *Mirall Trencat* de Mercè Rodoreda (Orestes Lara, 2002) o les novel·les de Montserrat Roig (*Des del balcó*, Jesús Garay, 2001).

És molta i meritoria la tasca feta, amb algunes adaptacions que han sabut estar a l'altura o fins i tot sobrepassar l'obra literària, d'altres que no hi han reeixit i unes últimes que senzillament han complert amb solvència artesanal, que no és poc. La literatura catalana ha estat i és per al cinema un referent sòlid i ineludible: com més forta i normalitzada siga la indústria cinematogràfica catalana, més fecunda i íntima haurà de ser aquesta ja centenària relació.

Ximo Espinós

Caràcters, n.º 48 (July 2009)

Fa molts anys, quan setembre s'acabava, la Fira de Sant Miquel marcava el canvi del cicle anual. Quasi no quedava fruita, s'apagava l'estiu terrible i començava l'escola. Ni Nadal ni Cap d'Any eren dates rellevants. Les festes majors de Fraga es reduïen a atraccions que m'espantaven, els crits de la gent em feien sentir una mica de vergonya aliena. Les de Saidí, per conegudes, fins i tot estranyes. Per a mi, no hi havia res comparable a la Fira de Sant Miquel, tot el que hi podia haver al món arribava al costat dels Camps Elisis. «Camps Elisis» sonava transcendent abans que sabés la paraula transcendent.

De vegades hi anàvem divendres, dissabte i diumenge, quan arribava Sant Miquel ho havíem d'aprofitar, a Saidí tampoc no hi havia gaire res més per veure i Lleida és al costat. Hi anava amb els de casa, amb familiars o amb els pares d'algun amic. Els nens, anar de cabina en cabina tota la tarda, tractors, camions, excavadores i tornar a casa amb bosses de publicitat, les butxaques plenes de globus, caramels i clauers. També n'hi havia que, quan arribaven a Saidí, ensenyava algun trofeu. Els taps de les vàlvules de les rodes o d'alguna entrada d'oli, encenedors de cotxes i tractors o qual-sevol peça que es pogués treure i amagar fàcilment.

Una volta hi vaig anar amb Bernat i el seu pare. Som de la mateixa quinta, amb en Bernat, però fins que no ens hem fet grans que ell sempre n'ha fet dos de mi, semblava que tingués dos anys més. Vam anar d'un pavelló a un altre, vam trobar altres nens de Saidí, vam atipar-nos de la fruita que ens donaven perquè es feia malbé als expositors... Vam jugar tota la tarda, ens ho vam passar tan bé que quan vam arribar al cotxe estàvem rebotats. Allà, em va ensenyar tot el que duia a les butxaques, encenedors i taps com els que havíem vist el dia anterior.

Recordo tots els detalls, els taps i els encenedors, el cotxe del seu pare, el lloc on vam parar i que ara ja no existeix perquè han eixamplat la nacional, la frenada seca del cotxe i com el seu pare va fer marxa per entrar en un camí. Estava fora de si. ¿D'on ho havia tret, allò? El seu pare ho va agafar tot, va abaixar la finestreta i ho va llençar. Bernat es va pixar a sobre i va mullar el seient, però el seu pare ni tan sols li ho va recriminar. Hi era jo, que callava, no tenia esma de dir res, no se m'acudia res per defensar-lo.

Quan vaig arribar a casa vaig dir que em feia mal la panxa i me'n vaig anar a dormir. L'endemà, Bernat em va ensenyar marques, línies vermelles a les cuixes i a l'esquena, algun blau, les marques del cinturó. Al poble ho sabia tothom, però ningú no va dir mai res. Jo ho vaig viure sempre més, allò, vaig canviar la manera de mirar el seu pare, a ell, a la seva família... No vaig tornar a pujar a casa seva...

Ja no me'n recordava, però fa poc vaig tornar a Saidí i vaig veure el fill de Bernat amb tot de blaus a les cames. Han passat quasi trenta anys.

Quan em demanen per què escric em vénen al cap històries com aquesta, que les sap tothom i, a la vegada, no les sap ningú; que abans s'han escrit milers de vegades i que encara es poden tornar a escriure; que han passat i que tornaran a passar; que són el que són i, a la vegada, molt més del que semblen; però sobretot, que fan que ens demanem quina és la història que hi ha darrere dels blaus del fill de Bernat.

¿Quina?

Francesc Serés
El Sallent, 21.05.09

Pàgines patrocinades per la Institució de les Lletres Catalanes